

державності є ключовим для розуміння сучасної політичної ситуації та перспектив подальшого розвитку України, як демократичної, правової та європейської держави.

Література

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XXст. [Електронний ресурс]. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainy/ (дата звернення: 14.11.2024).
2. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / НАН України ; Ін-т історії України ; [відп.ред. В. А. Смолій]. Київ: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
3. Маринець Надія, Мараєва Уляна, Побережець Ганна. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, с. 77–83. Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 44, P. 77–83.
4. Побережець Г.С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. Актуальні дослідження правової та історичної науки : матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Ополе, Польща, 18 – 19 вересня 2023 р.). Тернопіль : ФОП Шпак В.Б. С. 95-98.

Побережець Ганна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Кувшиннікова Яна – здобувачка вищої освіти спеціальності D1 Облік і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет

СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: ВІД ТРИЗУБА КНЯЗІВ ДО ГЕРБА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Досліджено історичний шлях головного державного символу України – тризуба. Простежується його еволюція від княжих часів Київської Русі до офіційного етапу затвердження як малого державного герба у 1992 р. Висвітлено історичний, культурний та політичний контекст появи цього знаку, його символічне значення та роль у відродження української державності у ХХ ст. Аналізується роль тризуба у зміцненні національної ідентичності. Особливу увагу приділено історичній послідовності символіки, її впливу на суспільну свідомість, а також ролі тризуба як чинника національної згуртованості в умовах утвердження сучасної української державності.

Державна символіка завжди відігравала ключову роль у формуванні національної свідомості та об'єднанні суспільства.

В Україні одним із найвизначніших державних символів є тризуб. Його історія починається ще з глибини тисячоліть, коли цей знак використовували князі Київської Русі. Найперші зображення двозуба належали князю Святославу Хороброму, який жив ще у X столітті. Його син – князь Володимир Великий – додав до батьківського символу ще один зубець, і саме тоді виник той знак, який став відомим усьому світу як український тризуб.

У часи Володимира Великого цей символ активно використовувався на монетах, печатках, елементах озброєння, архітектурних деталях і навіть на предметах побуту. Тризуб виконував не лише декоративну, а й політичну функцію – позначав приналежність до певної влади та підкреслював могутність князя. Він був важливим інструментом формування політичної свідомості тогочасного суспільства [1].

Після смерті Ярослава Мудрого у 1054 р. Київська Русь почала занепадати, розпадаючись на окремі князівства. Кожен князь створював свій власний герб, і спільне значення тризуба поступово втрачалося. Остаточний занепад цього символу відбувся у 1240 р., коли монголо-татарські війська зруйнували Київ. Разом із втратою незалежності було втрачено і символи державної влади. На багато століть тризуб зник із політичного та культурного життя, залишившись лише у вигляді археологічних пам'яток [2].

Відродження стародавнього знаку відбулося вже у XX ст., під час українського національного відродження. Після проголошення Української Народної Республіки у 1917 р. постала необхідність створення власних державних символів. З цією метою була створена спеціальна комісія під керівництвом Михайла Грушевського – видатного історика та голови Центральної Ради. Комісія розглядала кілька варіантів герба: золотого лева, архістратига Михайла, козака із мушкетом, але жоден із них не відповідав ідеї всеукраїнського символу. Остаточо було обрано тризуб, підкреслюючи його зв'язок із Київською Руссю, як першою українською державою; його дизайн розробив український художник Василь Кричевський. Це рішення підкреслювало прагнення створити єдиний національний символ, який би об'єднав різні регіони та покоління українців [1].

Тризуб був настільки вдалою пропозицією, що вже 6 січня 1918 р. його зображення з'явилося на перших українських банкнотах, створених художником Георгієм Нарбутом. І лише 25 лютого 1918 р. Центральна Рада офіційно ухвалила тризуб, як державний герб Української Народної Республіки. Цей символ швидко здобув популярність серед населення і став важливим знаком національної єдності.

Навіть у дуже тяжкий період Української революції цей символ залишався у вжитку уряду УНР в еміграції, уособлюючи послідовність державницької традиції. Тризуб став знаком не лише влади, а й духовної єдності українців у вигнанні. Він нагадував про історичні корені державності та підтримував моральний дух нації у період випробувань [2].

Після проголошення незалежності України у 1991 р. питання про національні символи знову постало на державному рівні. 19 лютого 1992 р. Верховна Рада України затвердила Золотий тризуб, як малий державний герб України.

Цей знак об'єднав у собі княжу традицію, боротьбу за свободу ХХ ст. та сучасну українську державність. Він став уособленням спадкоємності поколінь, стійкості національного духу й прагнення до самостійності [1].

Тризуб є одним із найдавніших і найвагоміших символів української державності, який пройшов складний шлях розвитку – від княжого знака доби Київської Русі до головного символу української нації. Його відродження в часи УНР і повторне утвердження у 1992 р. стали символами неперервності українського державотворення.

Сьогодні тризуб є не лише офіційним символом держави, а й образом, який має глибоке емоційне та духовне значення для українців. Його зображення використовують у військовій символіці, мистецтві, освіті, побуті. Це знак, який нагадує про те, що українська державність має глибоке історичне коріння і що боротьба за незалежність триває й досі.

Тризуб – це не лише герб, а й духовний код українського народу, що об'єднує минуле, сучасність і майбутнє.

Література

1. Державний герб України: історія та цікаві факти про великий герб й тризуб. Kyiv Post. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/30462> (дата звернення: 05.11.2025)
2. Чому Тризуб став гербом України? Історія символу від князів до сьогодні. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DTH92EYpNJg> (дата звернення: 07.11.2025)
3. Побережець Г.С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 53): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Ополе, Польща, 18 – 19 вересня 2023 р.). – Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. 105 с. С. 95-98. ISSN 2617-2364.
4. Дрогомирецька Л., Лахно О., Побережець Г. Переосмислення Київської Русі в сучасній українській історіографії: між імперським міфом та національною самобутністю. Вісник науки та освіти. 2025. № 10(40). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-2656-2679](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-2656-2679). URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22585>
5. Маринець Надія, Мараєва Уляна, Побережець Ганна. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, с. 77–83. Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 44, P. 77–83.